

ב"ה

פרשת ויגש

"ואת יהודה שלח... להורות" לתקן לו בית תלמוד.

רש"י ויגש מו, כח.

לימוד התורה בימי האבות היה רק ליחיד סגולה

בנוגע למה שנזכר לעיל... שבמתן תורה נתחדש, שלימוד והבנת התורה שייך לכל אחד ואחד מישראל – שאלו על זה: הרי לימוד התורה היה גם לפני מתן תורה כמאמר רבותינו זכרונם לברכה^[1] "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, היו במצרים כו", ואם כן, מדוע נאמר שענין זה נתחדש במתן תורה דוקא?

והביאור בזה - בפשטות :

פני מתן תורה היתה אמנם אפשרות ללמוד תורה, מכיון ש"לא פרשה ישיבה כו", אבל עדיין לא היה חיוב שכל אחד ואחד מישראל ילמד תורה. ובמתן תורה נתחדש ציווי הקב"ה שכל אחד ואחד מישראל חייב ללמוד ולהבין את התורה.

ועוד והוא העיקר - שמלכתחילה אין זו קושיא (נוסף על התירוץ הנזכר לעיל): מלשון מאמר רבותינו זכרונם לברכה - "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם כו" - גופא, מוכח שלימוד התורה (לפני מתן תורה) היה רק אצל "אבותינו" - "לא פרשה ישיבה מהם", ולא אצל כל העם כולו. כלומר: בודאי היתה "ישיבה" במצרים שבה למדו תורה גם לפני מתן תורה, אבל ב"ישיבה" זו למדו רק אנשים מיוחדים, ואילו רוב העם - לא למד ב"ישיבה" זו.

ואם כן, לפני מתן תורה היה לימוד התורה אצל בני ישראל באותו אופן (להבדיל) שהיה לימוד שאר החכמות במצרים - לאנשים מיוחדים בלבד. דהנה, מובן וגם פשוט שחרטומי וחכמי מצרים הגיעו למעמד ומצבם זה על ידי לימוד ויגיעה בחכמות שלהם. ובמכל שכן וקל וחומר: אם אצל בני ישראל קיימת ההגבלה ד"לא יגעתי ומצאתי אל תאמין", כלומר, שאי אפשר להבין ולדעת כו' ללא הקדמת הלימוד באופן של יגיעה, הרי על אחת כמה וכמה שהגבלה זו קיימת אצל אומות העולם. ואם כן, בודאי היו בארץ מצרים "בתי-ספר" שבהם למדו את החכמות שלהם (כמבואר גם בדברי ימי מצרים), אלא שבבתי-ספר אלו לימדו חכמות אלו אך ורק לאנשים מיוחדים שיועדו לכתחילה להיות חרטומים ויועצים וכו'. ועל דרך זה היה המצב אצל בני ישראל (להבדיל): היו אמנם "ישיבות" שבהם למדו תורה - "לא פרשה ישיבה כו'", [ולכך דאג יעקב אבינו טרם בואו למצרים, כמו שכתוב "ואת יהודה שלח . . . להורות גו'", "לתקן לו בית תלמוד"], אבל בישיבות אלו לא למדו כל בני ישראל, אלא אנשים מיוחדים בלבד.

הוכחה פשוטה לדבר (שלא כל ישראל למדו תורה לפני מתן תורה):

איתא במדרש^[2]: "כיון שעשה משה את הפסח, גזר הקב"ה לארבע רוחות העולם . . . מן הרוחות שבגן עדן, הלכו ונדבקו באותו הפסח . . . והיה ריחו הולך מהלך ארבעים יום, נתכנסו כל ישראל אצל משה, אמרו לו: בבקשה ממך האכילנו מפסחך, מפני שהיו עיפים מן הריח, היה אומר (משה) כך אמר לי הקב"ה, אם אין אתם נימולין אין אתם אוכלין, שנאמר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זאת חוקת הפסח וגו', מיד נתנו עצמן ומלו, ונתערב דם הפסח בדם המילה וכו'". כלומר: עד אכילת קרבן פסח היו עדיין כמה וכמה מבני ישראל שלא היו נימולין.

ולכאורה, אינו מובן: כיצד יתכן שכמה וכמה מבני ישראל לא קיימו מצות מילה - ציווי שנאמר כבר לאברהם אבינו?!

והתירוץ בזה - יכול להיות אחד משני אופנים: (א) כל בני ישראל ידעו אודות מצות מילה, ואף על פי כן, היו כמה וכמה שלא קיימו זאת - כדי להכעיס כו'. אבל פשיטא שחס ושלום לומר כן, כי - נוסף לזה שאין זה טובתן של ישראל, הרי, מפורש בקרא^[3] "וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן", "להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן"^[4], ואם כן, פשיטא שאם בני ישראל היו יודעים אודות מצות מילה, היו מקיימים זאת.

ולכן, בהכרח לתרץ באופן אחר - (ב) שהיו כמה וכמה מבני ישראל שלא ידעו כלל אודות מצות מילה, מכיון שלא למדו תורה מעולם.

ובפשטות: רוב בני ישראל היו עסוקים במשך היום כולו בעבודת פרך דשעבוד מצרים (מלבד שבטו של לוי [5]). ועד שמסופר במדרשי רבותינו זכרונם לברכה שמשנה רבינו היה צריך להשתדל לפעול שינתן לבני ישראל יום השבת למנוחה. ובהתחשב עם הקושי דשעבוד מצרים - מובן, שגם ביום השבת לא היתה דעתם פנויה ללימוד התורה. ובמכל שכן וקל וחומר: אם את בשורת גאולתם לא יכלו לשמוע "מקוצר רוח ומעבודה קשה" - הרי על אחת כמה וכמה ש"מקוצר רוח ומעבודה קשה" לא היו יכולים לשמוע וללמוד הלכות מילה!

וזהו החידוש שנתחדש במתן תורה - שאז נצטוו כל ישראל לעסוק בלימוד התורה, ומאז נעשה הענין דלימוד והבנת התורה - ענין השייך וישנו אצל כל אחד ואחד מישראל, אפילו פשוט שבפשוטים.

ש"פ בשלה, ט"ו בשבט
תו"מ ה'תשמ"ג ח"ב ע' 931

- [1] יומא כח, ב
- [2] שמו"ר פרק י"ט, ה.
- [3] שמות יב, כח.
- [4] פרש"י עה"פ
- [5] פרש"י שמות ה, ד.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה